

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

Sebahat Sinem Özyurt Ökten^{*1}, Nuriye Say²

¹*İskenderun Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Hatay*

ORCID: 0000-0003-4010-2565

²*Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Adana* ORCID: 0000-0003-2556-2002

Geliş Tarihi:05.08.2020

Kabul Tarihi:31.12.2020

Özet

Kentleşme olgusu, dünyada olduğu gibi ülkemizde de artan mekân talebinin karşılanması olarak algılanmıştır. Mekânsal büyümeyle birlikte toplumsal ve kültürel yaşam özellikleri kaybedilmeye başlanmıştır. 1999 yılında kurulmuş olan Cittaslow Birliği, kentleşmeden kaynaklanan yapısal, toplumsal ve kültürel bozulmalara karşı oluşturulmuş bir yenilenme hareketidir. Kentsel yaşamdaki hızlı değişimle mücadeleyi hedefleyen birliğin bildirgesinde yer alan ve birliğe kabul koşullarıyla birlikte sağlanması gereken 72 ölçüt bulunmaktadır. Yerel kalkınma ise, yaşam kalitesi ve ekonomik refahın sürdürülebilir şekilde sağlanmasına olanak tanıyan süreçlerdir. Bu süreçlere hizmet eden araçlar, küresel düzeye varabilecek katkılar sağlayan modeller haline dönüşebilmektedir. Bu çalışmada Sakinşehir kavramının sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli örneği olarak ele alınabilmesi için yerel kalkınma ve sürdürülebilirlik konularıyla ilgili 25 kaynağın incelenmesiyle 26 temel kriter belirlenmiştir. Bu kriterler ile Sakinşehir ölçütleri karşılaştırılarak, ölçütlerin temel alındığı bir sistemde Sakinşehir kavramının sürdürülebilir bir yerel kalkınma olarak ele alınma durumu tartışılmıştır. Bu ilişkilendirme sonucunda, Sakinşehir ölçütlerinin yerel kalkınma göstergeleri ile büyük oranda ilişkili olduğu ve bu nedenle Sakinşehir kavramının sürdürülebilir bir kalkınma modeli olarak kabul edilebileceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sakinşehir, Sürdürülebilirlik, Yerel kalkınma

Research of the Cittaslow concept as a sustainable local development model

Abstract

Urbanization concept was perceived as meeting the increasing place demand in our country like all over the World. Social and cultural characteristics began to be lost with spatial growth. The Cittaslow Union, founded in 1999, is a regeneration movement against structural, social and cultural distortions resulting from urbanization. There are 72 criteria in the declaration of the union aiming to tackle rapid change in urban life, which must be provided with the conditions of admission. On the other hand, local development is a process that enables sustainable quality of life and economic prosperity. The tools that serve these processes can be transformed into models that contribute to the global level. In this study, 26 basic criteria have been determined by examining 25 sources related to local development and sustainability in order to be considered the Cittaslow concept as a sustainable local development model. These identified criteria were compared with the Cittaslow criteria for determination of Cittaslow concept as a sustainable development model. As a result of this association, it was observed that the Cittaslow criteria were significantly related to local development indicators. For this reason, Cittaslow concept can be considered a sustainable development model.

Keywords: Cittaslow, Sustainability, Local development

^{*}Sorumlu yazar (Corresponding author): Sebahat Sinem Özyurt Ökten, sinem.okten@iste.edu.tr

Künye Bilgisi: Özyurt Ökten, SS, Say, N.(2020). Sürdürülebilir Bir Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinşehir (Cittaslow) Kavramının İncelenmesi.

Artibilim: Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi , 3 (2) , 23-34

Artibilim:Adana Alparslan Turkes BTU Fen Bilimleri Dergisi

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

1. Giriş

Kentleşme yalnızca bir nüfus hareketi değil, aynı zamanda toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal değişimlerini de içine alan bir kavramdır. Özellikle 90'lı yıllardan itibaren hız kazanan teknolojik gelişmeler kentlerdeki işgücünü olumsuz etkilemiş ve işsizlik artmıştır. Alternatif sektörlerde yaratılan iş imkânları hâlihazırda ihtiyacın çok üzerinde işgücüne ev sahipliği yapan kentlere çare olamamıştır. Özellikle büyük kentlerdeki nüfus yoğunluğu, fiziksel ve çevresel birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Taşıma kapasitesinin çok üzerinde nüfuslara hizmet eden kentler, çevresel kirliliklerin arttığı, altyapı hizmetlerinin yetersiz kaldığı mekânlara dönüşmüştür. Bu noktada yaşam alanlarına zarar vermeden keyifli ve kaliteli bir yaşam sürmeyi hedef alan, sürdürülebilir kalkınma kavramı uluslararası düzeyde daha yoğun tartışılmaya başlanmıştır. Ülkemizde 1982 tarihli Anayasa'nın 56. maddesinde yer aldığı gibi "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir". Bu hakkın sağlanması ise kalkınmanın sağlanması ve sürdürülebilir olarak devamı ile mümkündür. Özellikle kentlerde yığılan nüfusun kalkınmasının sürdürülebilir olarak sağlanması ise ancak nitelikli bir planlama ve yönetim sürecinin gerçekleştirilmesiyle sağlanabilir.

Bugün kentlerimizde karşılaşılan çevre üzerindeki olumsuz etkiler ve beraberinde yaşanan sosyolojik sorunların temel nedeni, kentleşme kavramının çoğunlukla salt bir nüfus hareketi olarak algılanmasıyla ilgilidir. Farklı bir ifadeyle, ülkemizde kentleşme süreci genellikle artan nüfusun artan mekân talebinin karşılanmasıyla sınırlı kalmıştır. Aslında kentleşme çok farklı dinamiklere sahip, mekânsal büyümeye paralel olarak toplumsal ve kültürel yaşam biçiminin dönüşümüyle ilgili unsurları da içermektedir. Ülkemizde genelde kırsaldan kente göç olgusu ile ortaya çıkan toplumsal değişim ve dönüşüm, kentin mekân kullanımına da yansımakta ve kentin gelişimini etkileyen en önemli dinamikleri oluşturmaktadır. Göçle birlikte ülkemizdeki kentsel dinamikleri oluşturan diğer bir faktör de turizm faaliyetleridir. Özellikle kıyı kentlerimizde ve turizmin tüm yönleriyle yaşandığı küçük yerleşim birimlerinde bu değişim süreci çok daha hızlı gerçekleşmektedir. Kıyı alanlarındaki birçok yerleşim merkezinde, turizm ve turizme bağlı faaliyetler doğal yaşam ortamlarının tahrip edilmesi yanında, sosyokültürel değerlerin, yöre mimarisinin ve tarihsel kimliğin yok olmasına kadar uzanan geniş bir etki yaratmaktadır. Sonuç olarak, tek düze bir fiziksel görünüş ve sosyolojik olarak standart bir yaşam tarzının temsilcisi yerleşim birimlerinin oluşmasına neden olmaktadır [1]. Bu sıradan ve tekdüze yaşam formunun ortadan kaldırılarak yerleşimlerin özgün değerlerini koruması ve sahip oldukları nitelikleri devam ettirmesi adına, 1999 yılında İtalya'da Cittaslow (Sakinşehir) birliği kurulmuştur. Bu birlik dünyanın farklı ülkelerinde bulunan yerel kimliği ve tarihsel öğeleri korumayı amaçlayan yerel yönetimlerin katıldığı bir organizasyondur. Mayer ve Knox [2], Knox [3] ve Şahinkaya [4]'ya göre; Sakinşehir kavramının yerel ve kültürel değerlerin korunması temelinde özellikle yoğun turizm baskısı altında olan ve büyüme eğilimindeki küçük yerleşimler için sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı, Sakinşehir kavramının sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak incelenmesidir.

2. Materyal ve yöntem

Yapılan çalışmada, öncelikle sürdürülebilir yerel kalkınma kavramı irdelenmiş, ardından 1999 yılında İtalya'da başlayıp dünya çapında hızla yayılmaya devam eden Sakinşehir hareketinin ortaya çıkış süreci, stratejisi ve üyelikleriyle yerleşim bölgelerine sağladığı katkılar açıklanmıştır. Özellikle birlik tarafından belirlenmiş olan ve Sakinşehir hareketinin temelini oluşturan toplam 7 başlık altındaki 72 ölçüt doğrultusunda, hareketin sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak değerlendirilebilmesinin tartışılması amacıyla, OECD tarafından belirlenmiş olan temel

sürdürülebilirlik ilkeleri, BM ve AB tarafından kullanılan sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, bu çalışma kapsamında incelenen sürdürülebilirlik modelleri (3 Sütun Modeli, Yumurta Modeli, Piramit Modeli, Sürdürülebilirlik Prizması ve Güçlü Sürdürülebilirlik Modeli) [5,6,7,8], yerel kalkınma konusunda çalışan kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulan gösterge setleri, temel akademik çalışmalar [9,10,11,12,13] dikkate alınarak, yerel bir kalkınma modeline temel oluşturması gereken sürdürülebilirlik ilkeleri belirlenmiştir.

Tüm bu veriler yardımıyla Sakinşehir hareketinin sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak değerlendirilmesi amacıyla çalışmada sürdürülebilir yerel kalkınma göstergeleri Sakinşehir ölçütleriyle ilişkilendirilmiş, ardından da Sakinşehir ölçütlerinin sürdürülebilir yerel kalkınma göstergelerini sağlama durumları incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda Sakinşehir ölçütleri ve yerel kalkınma göstergelerinden öne çıkan faktörler belirlenmiş ve bu faktörlerin birbirleriyle ilişki durumları yorumlanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Sürdürülebilir yerel kalkınma

Ulusal kalkınmanın alt basamağını bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt basamağını ise yerel kalkınma oluşturmaktadır [11]. Pecqueur [14]'e göre yerel kalkınma, kültürel ve bölgesel kimlik öğelerinin dış güçlerle uyum içerisinde olması için bir strateji içinde çeşitli aktörleri harekete geçirme yöntemidir. Amerika'daki Kentsel Ekonomik Kalkınma Konseyi ise yerel kalkınmayı, "Toplumda kamu ve özel kurumlar tarafından yerel aktiviteler şeklinde tasarlanan ve uygulanan bir dizi program ve projenin, toplulukların ve işletmelerin refahını artırmasıyla gerçekleştirilmesine dayalı bir süreçtir" şeklinde ifade etmiştir. Dünya Bankası'nın yapmış olduğu tanımlamaya göre ise yerel kalkınma; şehir, metropoliten alan ve alt ulusal bölge olarak tanımlanan topluluktaki herkesin yaşam kalitesini iyileştiren ve ekonomik faydaları artıran sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için yerel otoritelerin, özel sektörün, kar peşinde koşmayan kurumların ve yerel halkın birlikte çalışmasıdır. Yüksel ve Zafir [15] ise yerel kalkınmanın, yerel kaynakları harekete geçirerek kalkınmanın ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarının sürdürülebilirliğinin sağlandığı, yerel aktörlerin tümünün karar süreçlerine katıldığı, aşağıdan yukarıya doğru bir kalkınma anlayışına dayalı olduğunu savunmaktadır. "Gündem 21" ile yerel kalkınma daha etkin bir şekilde hayata geçirilmiş ve en önemli bileşenleri olan katılım ve yetkinin yerele devredilmesi gerektiği düşüncesi oluşmuştur [11]. Yerel kalkınma tanımlarının tamamında kasabaların ve kırsal alanların ekonomik refahını artırmada kamu-özel sektör ilişkileri ile yerel otoritelerin önemi vurgulanmış; görev ve sorumluluklarına dikkat çekilmiştir [16]. Yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın ise ancak yerel halkın kalkınma sürecine dâhil edilmesiyle gerçekleştirilebileceği vurgulanmıştır.

Yerel kalkınma tanımlarının temelinde "yaşam kalitesi ve ekonomik refahın sürdürülebilir şekilde sağlanması" ortak düşüncesi yatmaktadır. Bu hedefe ulaşmak yerel düzeyde halkın kalkınma sürecine dâhil edilmesiyle sağlanabilir. Hiç şüphesiz yerel kalkınmanın en önemli sorunlarından biri, idari kararlarla bölünen arazilerdir [17]. Bu kararlardan sorumlu yerel ve bölgesel yönetimlerin özerkliğe sahip olması, bölgedeki herhangi bir yanlış uygulamanın düzeltme yetkisinin ise merkezi yetkililerde olması gerekmektedir. Ayrıca yerel kalkınmanın sağlanması, öz kaynakların belirlenmesi ve değerlendirilmesi ile yerel halkın gereksinimlerini karşılamak için karar vericilerin katılımını ve sorumluluklarını artırmayı gerektirir. Ancak bu şartlar altında yerel kalkınma gerçekleşebilir.

3.2. Sakinşehir

Cittaslow, Türkçe ifadesiyle "Sakinşehir" kavramı son yıllarda yeni bir alternatif yerel kalkınma yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir [2,3,4,18]. Bu kavramın temelini, aynılaştan lezzetler ve kültürün

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

karşısında durmayı ve çokuluslu gıda endüstrisine karşı “fast food”dan uzaklaşmayı amaçlayan “slow food” akımı oluşturmaktadır. “Slow Food”, hızlı yaşam ve yerel yemek geleneklerinin kaybolmasına karşı bir tepki ve bilinçlendirme hareketi olarak 1989 yılında kar amacı gütmeyen bir hareket olarak İtalya’da, Carlo Petrini tarafından başlatılmıştır.

Slow food akımıyla birlikte “yavaşlık” felsefesi ortaya çıkmıştır. Yavaşlık felsefesinin temelini “yaşadığının farkında olmak” düşüncesi oluşturmaktadır. İnsanlar, hayatın hızlı ve yoğun temposunda bir yerlere yetişmek, günlük görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, rutin işlerini bitirmekle meşgulken yaşadıkları mekânın özelliklerini, çevresel değerlerini, sahip olduğu değerleri, yenilen yemeğin tadını kısacası “yaşamdan keyif alma nedenlerini” göz ardı ettikleri bir hayat yaşamaktadır. Yavaşlık felsefesi bu yaşam biçimine karşı çıkmakta, bireylerin yaptıkları her eylemde sakin, bilinçli, kendisinin ve çevresinin sosyal ihtiyaçlarına duyarlı, görev ve sorumluluklara önem verildiği kadar ruhsal ve sosyal hayata da önem veren ve zaman ayıran bir sistem kurmayı amaçlar.

1999 yılında yavaşlık felsefesinin devamı olarak İtalya’nın dört küçük kentinin Francesco Guida (Bra), Stefano Cimicchi (Orvieto), Domenico Marrone (Positano) ve Greve in Chianti Belediye Başkanı Paulo Saturnini’nin önderliğinde İtalyanca “Citta” (şehir) ve İngilizce “Slow” (yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow hareketi başlatılmış ve Uluslararası Cittaslow Birliği kurulmuştur [19]. Cittaslow Birliği, küreselleşmenin şehirlerin dokusunu ve yaşam tarzını standartlaştırmasını, yerel kimlik öğelerini ortadan kaldırmasını engellemek için ortaya çıkmış bir kentler birliğidir. Bu kavramın ortaya çıkışı ve Sakinşehirler birliğinin kurulmasında etkili nedenler, küreselleşmenin kentler üzerinde yarattığı olumsuz sonuçlarla ilgilidir. Ekonomi temelli küreselleşme hareketlerinin mekânsal yansıması sonucu, Kiper [20]’in de belirttiği gibi üreten kentler yerine tüketime odaklanmış kentler, özgünlüğü korunan kentler yerine tek tip kentler oluşmaktadır. Küreselleşmenin mekâna yansımasının göstergeleri olarak farklı coğrafyalardaki kent parçaları giderek birbirlerine benzemektedir. Benzer tasarımlarla, aynı teknoloji ve yapı malzemesi ile üretilen yapılar, dünya kentlerini birbirine benzeştirirken, yerel özgünlüklerin belirlendiği kent kimliklerini de yok etmektedir. Böylesi bir kimliksizleşme süreci sonunda, tek tipleşme salt kent mekânında değil toplumsal yaşam biçiminde de gözlenmektedir.

Tamamen yerel yönetimlerin gönüllü yaklaşımı ile gerçekleşen birliğe üyelik, önemli yükümlülükler de getirmektedir. Yerel kimlik öğelerini koruyarak hizmet sektöründe yer almak isteyen kentlerin katıldığı Cittaslow Birliği’nin temel üyelik şartlarından ilki nüfusun 50000’in altında olmasıdır. Doğal ve kültürel dokunun korunabilmesi, kültürel ve sosyal geleneklerin ve yaşam biçimlerinin yaşatılabilmesi olanakları da temel ölçütler arasındadır. Birliğe üye olmak isteyen kentlerin, birliğin belirlediği ölçütler üzerinden değerlendirilmesi ve Cittaslow felsefesine uygunluğunun denetlenmesi gerekmektedir. Kentsel yaşamdaki hızlı değişimle mücadeleyi hedefleyen birliğin bildirdiğinde, 1999 tarihinde belirlenen 59 adet ölçüt, 2013 yılında Uluslararası Bilim Komitesi tarafından yapılan bir çalışmayla yenilenmiş ve ölçüt sayısı 72’ye yükselmiştir. “Çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel kalite teknolojileri ve tesisleri, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatçılara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum ve ortaklıklar” olmak üzere 7 başlık altında bulunan 72 ölçüt Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sakinşehir ölçütleri [21]

1. Çevre Politikaları	1.1.Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi 1.2.Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi 1.3.Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması 1.4.Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması 1.5.Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
------------------------------	--

	<p>1.6.Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması</p> <p>1.7.Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu</p> <p>1.8.Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi</p> <p>1.9.Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması</p> <p>1.10.Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması</p> <p>1.11.Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi</p> <p>1.12.Biyoçeşitliliğin korunması</p>
.Altyapı Politikaları	<p>2.1.Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları</p> <p>2.2.Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması</p> <p>2.3.Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri</p> <p>2.4.Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması</p> <p>2.5.Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması</p> <p>2.6.Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler</p> <p>2.7.Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik</p> <p>2.8.Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı</p> <p>2.9.Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı</p>
3.Kentsel Yaşan Kalitesi Politikaları	<p>3.1.Kentin direnci için planlama</p> <p>3.2.Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar</p> <p>3.3.Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması</p> <p>3.4.Kentsel yaşanabilirliğin artırılması</p> <p>3.5.Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması</p> <p>3.6.Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması</p> <p>3.7.Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması</p> <p>3.8.Kentin internet ağına sahip olması</p> <p>3.9.Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması</p> <p>3.10.Tele çalışmanın geliştirilmesi</p> <p>3.11.Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki</p> <p>3.12.Sosyal altyapıyı desteklemek</p> <p>3.13.Kamusal sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki</p> <p>3.14.Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi</p> <p>3.15.Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması</p> <p>3.16.Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması</p> <p>3.17.Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı</p>
4.Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar	<p>4.1.Agroekolojinin geliştirilmesi</p> <p>4.2.El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması</p> <p>4.3.Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması</p> <p>4.4.Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini artırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak</p> <p>4.5.Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb.) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması</p> <p>4.6.Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi</p> <p>4.7.Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması</p> <p>4.8.Otel kapasitelerin artırılması</p> <p>4.9.Tarımda GDO kullanımının yasaklanması</p> <p>4.10.Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı</p>
5.Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar	<p>5.1.İyi karşılama</p> <p>5.2.Esnafların ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak</p> <p>5.3.Yavaş güzergâhların mevcut olması</p> <p>5.4.Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi</p> <p>5.5.Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi</p> <p>5.6.Sağlık eğitimleri</p> <p>5.7.Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek</p> <p>5.8.Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı</p> <p>5.9.Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi</p> <p>5.10.Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı</p>

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

6.Sosyal Uyum	6.1.Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar 6.2.Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması 6.3.Engelli kişilerin entegrasyonu 6.4.Çocuk bakımının desteklenmesi 6.5.Genç neslin istihdam durumu 6.6.Yoksulluk 6.7.Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşlarının mevcudiyeti 6.8.Farklı kültürlerin entegrasyonu 6.9.Politikaya katılım 6.10.Belediyenin kamu konut yatırımı 6.11.Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti
7.Ortaklıklar	7.1.Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek 7.2.Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek 7.3.Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak.

Kurulduğu ilk yıllardan itibaren merkez İtalya’da hızlıca yaygınlaşmaya başlayan hareket 2014 yılından itibaren 30 ülkede gelişmeye başlamıştır. Yıllar içerisinde üye ülke sayısında değişiklik olmayan birliğin üye şehir sayılarının değişimi tablo 2’de, 2020 yılı Aralık ayı raporunda açıklanmış olan toplam üye sayılarının ülkelere göre dağılımı ise tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2. Cittaslow birliği üye sayılarının değişimi

2014	2015	2016	2017	2019	2020
190	200	208	236	252	272

Tablo 3. Cittaslow Birliği üyelerinin ülkelere göre dağılımı [22]

İtalya	87	İngiltere	5	Japonya	2
Polonya	34	KKTC	5	Finlandiya	1
Almanya	22	Kanada	4	Güney Afrika	1
Türkiye	18	Portekiz	4	İsveç	1
Güney Kore	16	Tayvan	4	İrlanda	1
Çin	13	Avustralya	3	İzlanda	1
Hollanda	11	Avusturya	3	Kolombiya	1
Fransa	10	Norveç	2	Macaristan	1
İspanya	9	Amerika	2	Rusya	1
Belçika	7	Danimarka	2	Yeni Zelanda	1
TOPLAM		30 Ülke		272 şehir	

Türkiye’deki Cittaslow hareketinin başlaması ise Seferihisar’ın 28 Kasım 2009 tarihinde Sakinşehir olmasıyla resmi olarak gerçekleşmiştir. Özellikle küçük turizm beldelerinde hareketin yaygınlaşması için yapılan çalışmalar sonucunda 24 Haziran 2011 tarihinde Polonya’da düzenlenen Cittaslow Uluslararası Kongresi’nde Akyaka (Muğla), Yenipazar (Aydın), Gökçeada (Çanakkale) ve Taraklı (Sakarya) kentleri Sakinşehir olarak ilan edilmiştir. Daha sonraki yıllarda Perşembe (Ordu), Vize (Kırklareli), Yalvaç (Isparta), Halfeti ilçelerinin de Sakinşehir olmasıyla birlikte dokuza yükselen üye sayısı ile ülkemizde “Cittaslow Ulusal Ağı” kurulmuştur. Son olarak Ankara’nın Güdül ilçesinin Nisan 2020 tarihinde üyelik onayı almasıyla birlikte Türkiye’deki üye sayısı 18’e yükselmiştir. Türkiye’de bulunan Cittaslow birliği üye kentleri ile birliğe dâhil oldukları yıllar tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye’de Cittaslow birliğine üye devletler ve kentleri [21]

Sıra	Türkiye'nin Sakinşehirleri	Birliğe katılma yılı	Sıra	Türkiye'nin Sakinşehirleri	Birliğe katılma yılı
1	Seferihisar, İzmir	2009	10	Şavşat, Artvin	2015
2	Akyaka, Muğla	2011	11	Uzundere, Erzurum	2016
3	Yenipazar, Aydın	2011	12	Eğirdir, Isparta	2017
4	Gökçeada, Çanakkale	2011	13	Gerze, Sinop	2017
5	Taraklı, Sakarya	2011	14	Göynük, Bolu	2017
6	Yalvaç, Isparta	2012	15	Mudurnu, Bolu	2018
7	Vize, Kırklareli	2012	16	Köyceğiz, Muğla	2019
8	Perşembe, Ordu	2012	17	Ahlat, Bitlis	2019
9	Halfeti, Şanlıurfa	2013	18	Güdül, Ankara	2020

Farklı kıtalar ve medeniyetler arasında bir köprü niteliği taşıyan ülkemizde doğal, kültürel ve tarihi zenginliğin kısmen korunduğu, ancak bununla beraber özellikle turizmin baskısı altında olan çok sayıda küçük yerleşim birimi bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda sıkça tartışılan yerel kalkınma modelinin, ülkemiz açısından değerlendirilmesi gereken bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Nitekim mevcut Sakinşehirlerden başka belediyeler de adaylık için başvuru dosyası hazırlıklarına devam etmektedir. Alaçatı (İzmir), Kemah (Erzincan) ve Develi (Kayseri) olmak üzere bazı küçük yerleşim birimlerinin yerel yönetimleri ve kent konseyleri de bu yönde hazırlıklara başlamış ve Seferihisar Belediyesi'ne konuyla ve süreçle ilgili bilgi edinmek amacıyla başvurmuştur [23]. Sonuç olarak, Seferihisar Sakinşehir olma sürecinde ve sonrasında yaşadığı deneyimler ve uygulamalarla diğer küçük yerleşim birimleri için bir örnek kent durumundadır.

3.3. Sürdürülebilir yerel kalkınma göstergelerinin seçimi

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) tarafından kullanılan uluslararası sürdürülebilirlik göstergeleri, özellikle gelişmiş ülkelerde ulusal ve bölgesel sistemlerin oluşturulması için önemli bir referans olarak ortaya çıkmıştır. 1992 ve 2002 yıllarında gerçekleştirilen Gündem 21 ve Johannesburg Uygulama Planlarında yer alan ilkeleri temel alan göstergeler aynı zamanda Binyıl Kalkınma Hedefleriyle de örtüşmektedir [24].

Belirlenen sürdürülebilir yerel kalkınma ilkeleri (Tablo 5), sosyal açıdan insanların kültürel, maddi ve manevi ihtiyaçlarını adil yollardan karşılayabilecek, ekonomik açıdan gelirleri kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olacak, ekolojik açıdan sürdürülebilir ve uzun vadede canlılığını sürdürecektir ekosistemleri desteklemeyi amaçlar [25]. Valentin ve Spangenberg [9]'in de belirttiği gibi göstergeler oldukça sade ve basit anlaşılır şekilde seçilmelidir. Bu nedenle Tablo 5'te de görüldüğü gibi doğal çevre, sosyal çevre, ekonomik çevre ve kurumsal çevre olmak üzere 4 temel başlık altında toplam 26 gösterge belirlenmiştir.

Tablo 5. Sürdürülebilir bir yerel kalkınma örneğinde sağlanması gereken göstergeler [26]

Doğal çevre	Sosyal çevre
1. Hava	1. Eşitlik
2. Su	2. Güvenlik
3. Yenilenebilir enerji kaynakları	3. Sağlık hizmetleri
4. Tarım alanları	4. Kent kimliği
5. Atık yönetimi	5. Kültürel miras
6. Sürdürülebilir orman yönetimi	6. Refah ve yaşam kalitesi
7. Biyoçeşitlilik	7. Ulaşım
8. Hassas ekosistemlerin korunması	8. Eğitim
	9. Kırsal yaşam
Ekonomik çevre	Kurumsal yapı
1. İşsizlik	1. Halkın katılımı

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

2. Yerel üretim	2. Altyapı hizmetleri
3. Ticaret	3. STK'ların rolü
4. Kooperatifleşme/Örgütlenme	4. Bütünleşik karar verme
	5. Kurumsal hiyerarşi ve yasal çerçeve

3.4. Sakinşehir ölçütlerinin değerlendirilmesi

Yerel bir kalkınma modeli olarak irdelenen Sakinşehir kavramının sahip olduğu 72 ölçüt, Tablo 5'te verilmiş olan 26 sürdürülebilir yerel kalkınma göstergeleri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme kapsamında iki farklı tablo oluşturulmuştur. İlk tabloda (Tablo 6) belirlenenlerin, Sakinşehir ölçütleri kapsamında yer alma durumları incelenmiştir. Örneğin, doğal çevre başlığı altında belirlenen ilk gösterge havadır. Hava faktörünün, 72 Sakinşehir ölçütü içerisinde bulunma durumu incelenmiş ve 4 ölçütle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu oran yüzdelik oranla da ifade edilmiş ve tüm Sakinşehir ölçütlerinin kendi içerisinde değerlendirilmesi sonucunda %6'lık öneme sahip olduğu belirtilmiştir.

Tablo 6. Sürdürülebilir yerel kalkınma göstergelerinin Sakinşehir ölçütleriyle ilişkilendirilmesi

Doğal çevre			Sosyal çevre		
1. Hava	4	%6	1. Eşitlik	29	%41
2. Su	4	%6	2. Güvenlik	3	%4
3. Yenilenebilir enerji kaynakları	5	%7	3. Sağlık hizmetleri	13	%18
4. Tarım alanları	13	%18	4. Kent kimliği	53	%75
5. Atık yönetimi	7	%10	5. Kültürel miras	12	%17
6. Sürdürülebilir orman yönetimi	10	%14	6. Refah ve yaşam kalitesi	51	%72
7. Biyoçeşitlilik	22	%31	7. Ulaşım	14	%20
8. Hassas ekosistemlerin korunması	14	%20	8. Eğitim		
Kurumsal yapı			9. Kırsal yaşam		
1. Halkın katılımı	23	%32	Ekonomik çevre		
2. Altyapı hizmetleri	24	%34	1. İşsizlik	22	%31
3. STK'ların rolü	5	%7	2. Yerel üretim	18	%25
4. Bütünleşik karar verme	10	%14	3. Ticaret	9	%13
5. Kurumsal hiyerarşi ve yasal çerçeve	7	%10	4. Kooperatifleşme/Örgütlenme	8	%11

Yapılan değerlendirme sonucunda, 26 göstergenin 72 Sakinşehir ölçütü kapsamında yer alma durumları, sayısal ve yüzdesel olarak verilmiş ve ölçütlerin %20'sinden fazlasında bulunan yerel kalkınma göstergeleri önem sırasına göre sıralanmıştır;

- Kent kimliği (Sosyal çevre),
- Refah ve yaşam kalitesi (Sosyal çevre),
- Eşitlik (Sosyal çevre),
- Altyapı hizmetleri (Kurumsal yapı),
- Halkın katılımı (Kurumsal yapı),
- Biyoçeşitlilik (Doğal çevre),
- İşsizlik (Ekonomik çevre),
- Yerel üretim (Ekonomik çevre),
- Ulaşım (Sosyal çevre).

Yerel kalkınma göstergelerinden kent kimliğinin %75, refah ve yaşam kalitesi göstergesinin ise %72'lik oranla Sakinşehir kriterleriyle büyük oranlarda örtüştüğü dikkat çekmektedir. Bu iki göstergenin de sosyal çevre başlığı altında bulunması, Sakinşehir ölçütlerinin en çok kentlerin sosyal çevrelerini destekleyici politikalar izlediği sonucunu çıkarılabilmektedir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan ikinci tabloda (Tablo 7) ise Sakinşehir ölçütleri, yerel kalkınma göstergelerini sağlama oranları açısından incelenmiştir. Örneğin, daha önce Tablo 1'de detaylı olarak verilmiş olan, çevre politikaları başlığı altındaki ilk ölçüt hava kalitesi ile ilgilidir. Hava kalitesini koruma ya da arttırmayı sağlayacak yöntemlerle ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olan göstergeler incelenmiş ve ilişkilendirilmiş toplam yerel kalkınma gösterge sayıları ve yüzdesel oranları hesaplanmıştır. Özetle, hava kalitesi ile ilişkilendirilen 6 gösterge bulunmaktadır ve bu sayı, belirlenen 26 göstergenin %23'lük kısmını karşılamaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde, “kent kimliği” göstergesinin toplamda 72 ölçütün 53'ünde yer alarak %75 oranında Sakinşehir felsefesiyle örtüştüğü görülmektedir. %72 oranında ölçütlerle kesişen gösterge ise “refah ve yaşam kalitesi”dir. Bu iki göstergenin ölçütlerde bulunma oranlarının oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Üçüncü gösterge ise ölçütlerde %41 oranında bulunan “kırsal yaşam” göstergesidir.

Tablo 7. Sakinşehir ölçütlerinin sürdürülebilir yerel kalkınma göstergelerini sağlama durumlarının incelenmesi

Sürdürülebilir yerel kalkınma göstergeleri	Sağladığı Sakinşehir ölçütü sayısı*	Yüzdelik oran (%)
Kent kimliği	53	75
Refah ve yaşam kalitesi	51	72
Kırsal yaşam	29	41
Altyapı hizmetleri	24	34
Halkın katılımı	23	32
Biyoçeşitlilik	22	31
İşsizlik	22	31
Yerel üretim	18	25
Ulaşım	14	20

*Ölçütlerde eşleşen 14 ve daha fazla gösterge sıralanmıştır.

3.5. Sakinşehir ölçütlerinin ağırlıklandırılması

Sakinşehir ölçütleri tek bir kalkınma göstergesini ifade ettiği gibi birçok gösterge de içerebilmektedir. Örneğin, kentsel kalite teknolojileri ve tesisleri başlığında incelenen, “atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması-doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması” konusunu içeren ölçütü birden fazla göstergeyle ilişkilendirmek mümkündür. Bu ölçütün sağlanmasıyla üreticiler arası eşitlik ilkesinin sağlanması, işsizliğin azaltılması, yerel üretimin korunması ve artırılması, yerli halkın bu süreçlere etkin katılımıyla yerel kalkınmanın sağlıklı bir şekilde sağlanacağı ortadadır.

Özetle tek bir ölçütün tek bir göstergeyi ifade etmesi veya bir göstergenin Sakinşehir ölçütlerinin sadece bir tanesini kapsamaması mümkün değildir. Bu nedenle, Sakinşehir ölçütlerinin kendi içerisinde ağırlıklandırılmasını sağlamak amacıyla, her bir ölçütün hangi göstergelerle sağlandığını belirlemek için bir değerlendirme yapılmıştır. Tablo 6'da detaylı şekilde incelenen ve Sakinşehir ölçütlerinde yer alan

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

göstergelerin belirlenerek değerlendirmelerinin yapıldığı tabloyu, özetlemek için Tablo 8 oluşturulmuştur.

Tablo 8. Sakinşehir ölçütlerinin eşleştiği sürdürülebilir yerel kalkınma gösterge sayısı

Sakinşehir ölçütleri	Sağladığı gösterge sayısı*	Yüzdeler oran (%)
Kentsel yaşanabilirliğin artırılması	20	%77
Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini artırarak kırsal bölgelerin değerinin artırılması	13	%50
Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması	11	%42
Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması-doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması	10	%38
Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması	10	%38
Kişisel sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki	10	%38
Tarımda GDO kullanımının yasaklanması	10	%38
Agroekolojinin geliştirilmesi	9	%35
Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki	9	%35
Sosyal altyapıyı desteklemek	9	%35

*Dokuz ve daha fazla eşleşen Sakinşehir ölçütleri sıralanmıştır.

Bu değerlendirmeye göre sürdürülebilir yerel kalkınma göstergelerini en fazla ifade eden Sakinşehir ölçütü “kentsel yaşanabilirliğin artırılması”dır. Toplam 26 göstergenin 20 adedini, yani %77’sini karşılamaktadır. İkinci sıradaki en önemli ölçüt, göstergelerin %50’sini karşılayan “kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini artırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak” ölçütüdür. Üçüncü ölçüt ise, göstergelerin %42’sini sağlayan “kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması”dır.

4. Sonuç

Kentleşme süreci toplumsal yapıyı etkileyen, sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerin yaşanmasına neden olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle nüfusun yoğun olduğu yerleşimlerde, kentsel dinamiklerin etkisiyle yaşamsal döngüler birbirinin benzeri olarak yaşanmaktadır. Dünyanın 272 şehrinde olduğu gibi Türkiye’nin 18 şehrinde de söz konusu bu değişim, dönüşüm ve aynışma süreciyle mücadele etmek adına Sakinşehir üyeliği kazanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında Sakinşehir üyeliği için sağlanması gereken 72 kriterin sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak ele alınma durumu incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, tablo 7 ve 8’de de görüldüğü gibi çalışmanın temelini oluşturan 72 Sakinşehir ölçütünü değerlendirmek amacıyla seçilen 26 adet sürdürülebilir yerel kalkınma göstergesi arasındaki ilişkinin güçlü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan hareketle Sakinşehir kavramının sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak ele alınmasının mümkün olduğu görülmektedir.

Sakinşehir hareketi, kentsel kimlik öğelerini ön plana çıkararak doğal ve yerel kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayan, toplumun sağlıklı bir çevrede yaşam hakkına destek vermektedir. Hareketin aynışan lezzetler gibi aynışan ve standardı gün geçtikçe azalan yaşam kalitesine karşın yerel üretimi ve markalaşmayı destekleyen anlayışıyla da özgün olan değerlerin gelecek kuşaklara

aktarılmasına katkı sağlamak adına gerçekçi bir adım olduğu söylenebilir. Türkiye’den 18 kentimizin de bulunduğu dünya üzerindeki toplam 272 üyenin, üyeliklerini devam ettirmesi ve Uluslararası Cittaslow Birliği’ne yeni üyelerin dahil olması, küresel sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katkı sağlayacaktır. Yerel yönetimlere rehberlik görevi yapacak olan Sakinşehir hareketi, yerel ve kültürel değerlerin korunması sağlanarak, gelecek kuşaklara ulaştırılmasına destek olacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü ZF2013D13 proje numaralı “Bir Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinşehir (Cittaslow) Kavramı: Seferihisar (İzmir) Örneği” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Yazarların katkısı

Çalışmada yazarlar eşit oranda katkı sunmuştur.

Çıkar çatışması beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve yayın etiği beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bilgilerinize sunarım.

Kaynakça

- [1] Say, N., Yücel, M., Efe, M., Türel, H.S., Küçükerbaş, E. (2014). İzmir-Seferihisar’da Sakin Şehir (Cittaslow) Kıstaslarına Uygun Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi ve Bu Kapsamda Farklı Ulaşım Seçeneklerinin Değerlendirilmesi, COST TU 1002, TÜBİTAK Proje No:112Y010.
- [2] Mayer, H., Knox, P.L. (2006). Slow cities: Sustainable places in a fast world. *Journal of Urban Affairs*, 28 (4) 321-334.
- [3] Knox, P.L. (2005). Creating ordinary places: Slow cities in a fast world. *Journal of Urban Design*, 10 (1) 1- 11.
- [4] Şahinkaya, S. (2010). Bir Yerel Kalkınma Modeli: Cittaslow ve Seferihisar Üzerine Değerlendirmeler, http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/SahinTem10.pdf.
- [5] Briassoulis, H. (2001). Sustainable development and its indicators: Through a (planner’s) glass darkly, *Journal of Environmental Planning and Management*, 44(3), 409-427.
- [6] Guijt, I., Moiseev, A., Prescott-Allen, R. (2001). IUCN resource kit for sustainability assessment, Part A: Overview, IUCN Monitoring and Evaluation Initiative May 2001.
- [7] Adams, W.M. (2006). The future of sustainability re-thinking environment and development in the twenty-first century, Report of the IUCN renowned thinkers meeting, 29-31 January 2006.
- [8] Hamedani, A.Z. (2014). Methodology and statistical analysis of sustainable transportation criteria for certification systems, Bergische Universität, Wuppertal, April, 2014, <http://d-nb.info/1062997700/34>.
- [9] Valentin, A., Spangenberg, J.H. 2000. A guide to community sustainability indicators, *Environmental Impact Assessment Review*, 20(3), 381-392.
- [10] AtKisson, A. (2012). Building the future we want, The report of the pyramid 2012 campaign, info@pyramid2012.net, www.pyramid2012.net. (Erişim tarihi:07.02.2014)

Sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (Cittaslow) kavramının incelenmesi

- [11] Zengin, E., Başkurt, M., Es, M., (2014). Yerel yönetimler ve yerel kalkınma. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (2) , 95-124.
- [12] Miller, D.R, Tüwharetoa, N., Kahungunu, N. (2015). Western and Māori Values for Sustainable Development. <http://www.firstfound.org/david%20miller.htm>.
- [13] Şentürk, H. (2015). Belediyeler İçin Modern Kent Yönetimi Rehberi” platodanismanlik.com/v2/images/k9.doc (Erişim tarihi:21.04.2014)
- [14] Pecqueur, B. (1989). Le développement local, Syros/Alternatives Economiques.139p.
- [15] Yüksel, E., Zafir, Z. (2006). Sürdürülebilirlik ve Yerel Kalkınma. <http://slideplayer.biz.tr/slide/2775033/> (Erişim tarihi: 12.06.2014)
- [16] Aktakaş, B.G. (2006). Bölgesel/yerel kalkınma, bölgesel gelişme için bir model. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- [17] Bercu, A.M., Tofan, M., Cigu,E. (2015). New challenges concerning sustainable local development. Romanian case. Procedia Economics and Finance 20 (2015) 65-72.
- [18] Imbroscio, D. (2003). Overcoming the neglect of economics in urban regime theory, Journal of Urban Affairs, 25(3), 271-284.
- [19] Elovich, M. A. (2012). Becoming cittaslow, a city's journey to becoming A cittaslow member. (Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi). California Polytechnic State University: California
- [20] Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri. Planlama Dergisi, 2004/4.
- [21] Cittaslow Türkiye, (2020). <https://cittaslowturkiye.org/> (Erişim tarihi: 02.07.2020)
- [22] Cittaslow International Network, (2020). https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_june_2020.pdf (Erişim tarihi: 02.07.2020)
- [23] Soyer, T. (2011). Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer’in açıklamaları.
- [24] UN DESA, (2001). Indicators of sustainable development: framework and methodologies. Background paper no. 3, Commission on sustainable development ninth session, 16 - 27 April 2001, New York.
- [25] Dalal-Clayton, B., Bass, S., Sadler, B., thomson, K., Sandbrook, R., Robins, N., Hughes, R. (1994). National sustainable development strategies: experience and dilemmas”, Environmental Planning Issues, No. 6, October 1994.
- [26] Özyurt Ökten, S.S. (2015). Bir yerel kalkınma modeli olarak Sakinşehir (cittaslow) kavramı: Seferihisar (İzmir) örneği, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Proje No: ZF2013D13, Adana.